

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

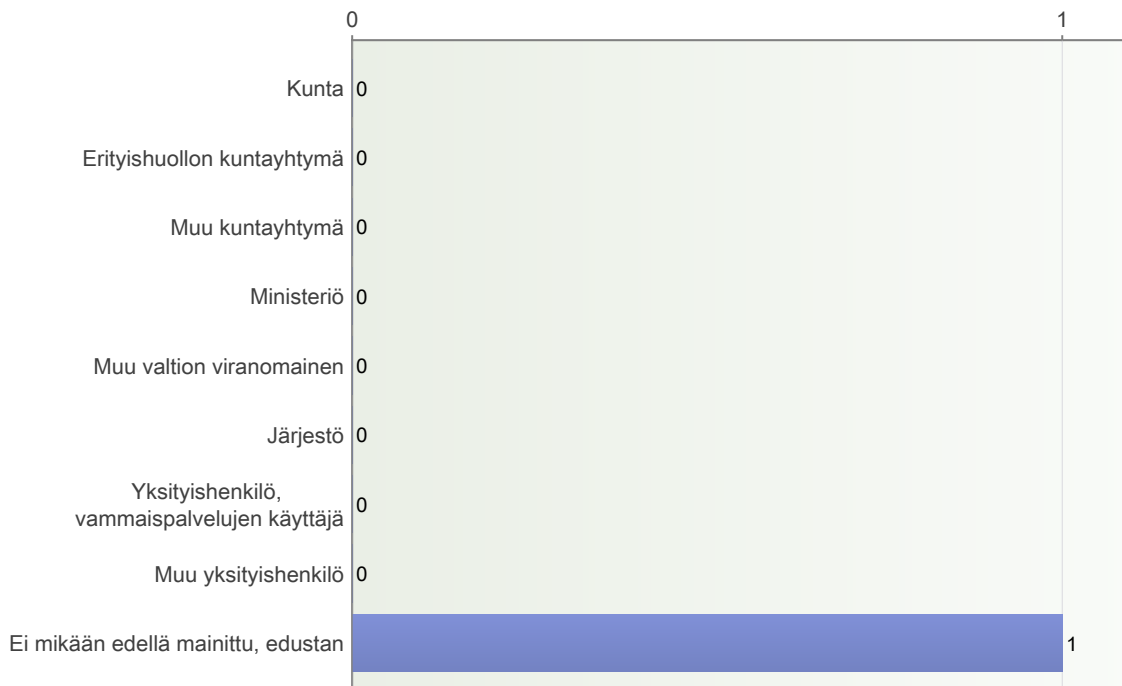
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Leila	Rutanen	leila.rutanen@rinnekoti.fi	Rinnekoti-Säätiö sr	

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

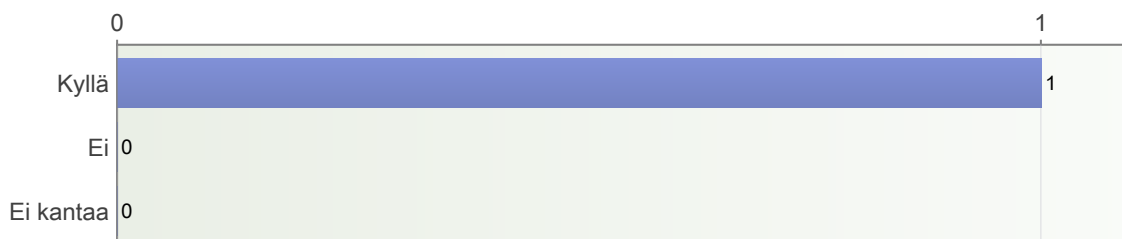

Avoimet vastaukset: Ei mikään edellä mainittu, edustan

- Rinnekoti-Säätiötä

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

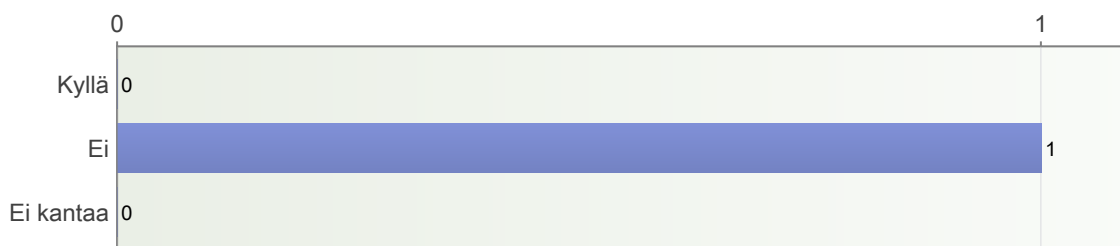
4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetyt tavoitteet kattavat vammaispalveluille asetetut tavoitteet.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko rajaus selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko rajaus tarpeellinen?

Ei vastauksia.

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Kehitysvammaiset henkilöiden eliniän odote on viime vuosikymmeninä noussut merkittävästi, jolloin kehitysvammaisillekin tulee ikääntymisestä johtuvia palvelutarpeita, joita terveille vanhuksille ei olisi tullut. Kehitysvamma ei poistu ikääntyessä. Ikääntyessä kehitysvammasta johtuvat palvelutarpeet usein lisääntyvät ja korostuvat. Mikäli laki säätää näin jyrkästi ikääntymisestä johtuvat palvelutarpeet toteutettavaksi muun kuin vammaispalvelulain nojalla, Rinnekoti-Säätiö näkee erityisesti ikääntyvien kehitysvammaisten kohdalla erityisen riskin palveluiden heikkenemiseen ja epätasa-arvoiseen kohteluun.

Soveltamisalarajaus vanhuuden toimintakyvyn heikkenemisen suhteen on myös ongelmallinen. Monesti ikääntyminen voi pahentaa sairauden tai vamman vuoksi alkanutta toimintarajoitetta. Vamman tai sairauden erottaminen ikääntymisen aiheuttamista oireista voi tällöin olla vaikeaa, mikä johtaa todennäköisesti asiakkaiden eriarvoiseen kohteluun, kun yhdellä avun tai tuen tarve katsotaan pääasiallisesti korkean iän aiheuttamaksi ja toisella samat tarpeet katsotaan vuorostaan sairauden tai vamman aiheuttamaksi. Välttämättömien vammaispalveluiden myöntäminen ei tulisi olla niin harkinnan varaista, kun lakiesitys tämän pykälän mukaan sallisi.

Lakiesitys ei ota kantaa siihen tilanteeseen, jossa vammaisen kehittyvän sairauden (esimerkiksi MS-taudin myötä) menettää toimintakykyään vähitellen. Tällöin hän pääsee lain tarkoittamien erityispalveluiden piiriin vasta kun apu on toimintarajoitteen johdosta välttämätön. Lain soveltamisalan kannalta olisi tarkoituksenmukaista aloittaa henkilön tukeminen ja esimerkiksi asiakassuunnitelman laatiminen jo ennen toimintakyvyn menettämistä. Tällöin esimerkiksi (tulevan) vammaisen kotiin tehtävät muutostyöt voitaisiin tehdä jo ennen toimintakyvyn häviämistä.

Lain soveltamisalan tulee siis mahdollistaa myös ennaltaehkäisevien palveluiden käyttö, milloin se on asiakkaan kannalta tarkoituksenmukaista.

Rinnekoti-Säätiö tiedostaa hyvin Suomen väestön ikääntymisen ja sen tuoman haasteen sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisessa, mutta näkee, että se ei saa heikentää ikääntyvien kehitysvammaisten ja muiden vammaisten asemaa suhteessa muuhun väestöön.

9. 8. Arvioi momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

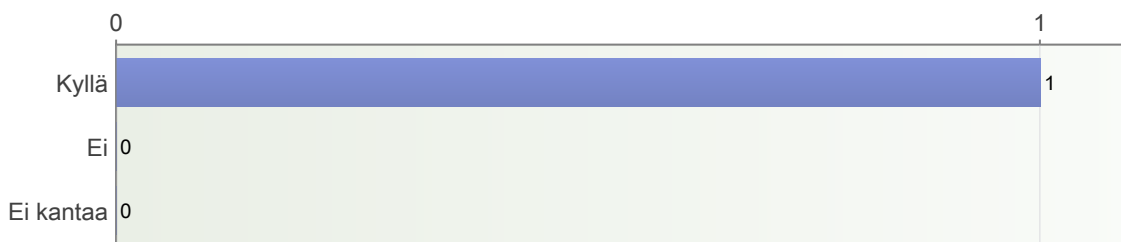
Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

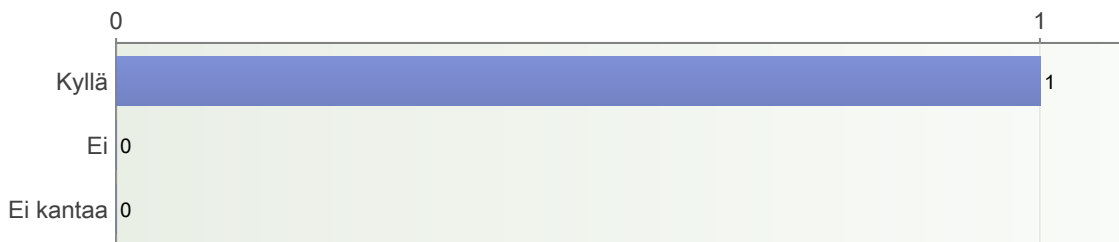
15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

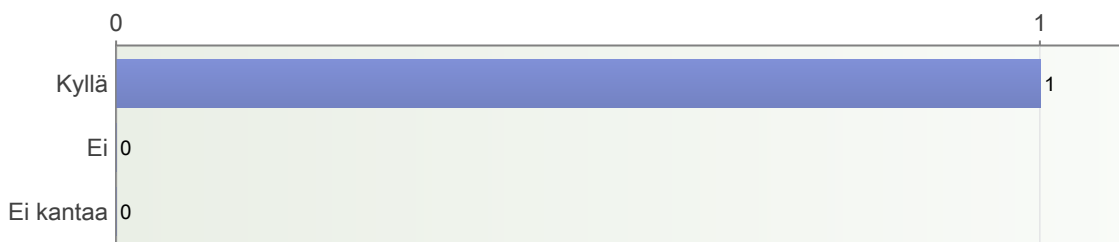
16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelman tekeminen ovat lain tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta tärkeitä. Esitetystä laista puuttuu kuitenkin kokonaan asiakkaan kannalta tärkeä terveydenhuollon asiakassuunnitelma, joka asiakkaalle joka tapauksessa luultavasti laadittaisiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmien integraatio on asiakkaan kokonaisuus huomioiden tärkeää. Muussa tapauksessa myös sote-uudistuksen tavoitteet uhkaavat jäädä täyttymättä, kun maakunnan sisällä sosiaali- ja terveydenhuolto pysyvät edelleen erillään. Terveydenhuollolla ja sen tavoitteilla voi olla olennaisia vaikutuksia asiakkaan sosiaalihuollon tarpeisiin tai tämän toimintarajoitteisiin ja niiden mahdolliseen kehittymiseen.

19. 12. Arvioi seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Yhteensä	4	0	0	4	1

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

-

Asiakassuunnitelman toimeenpano ja sen sitovuus on kirjattu lakiin epämääräisesti. Esitykseen kirjattu palveluiden toteuttamistapa vaikuttaa enemmän lain alkuun kirjattujen tavoitteiden jatkeelta, eivätkä varsinaisesti puutu palvelun toteutukseen. Hyvien ja riittävien käytäntöjen erillinen maakuntia sitova linjaaminen esimerkiksi ministeriön tasolta on tarpeen.

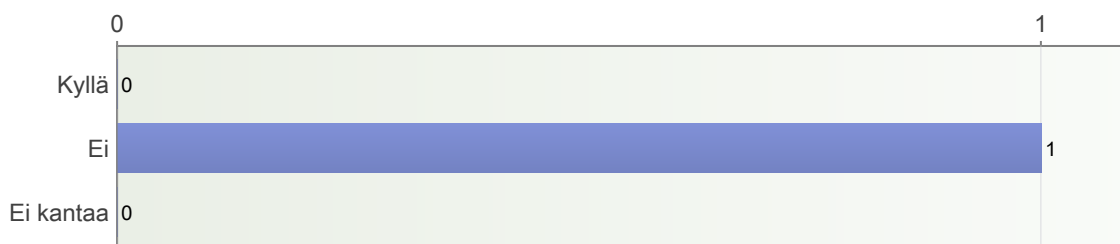
21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Esitykseen kirjattua valmennusta ja tukea tulee selventää. Laissa tulisi selvemmin määritellä, missä tilanteissa vammaispalvelun asiakkailla on oikeus erityispalveluihin. Välttämätön on tässäkin kohdassa hyvin tulkinnan varainen termi. Viranhaltijalle jää liian suuri harkintavalta ja lakia voi soveltaa hyvin monella tavalla.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaista apua ei saa sitoa siihen kysymykseen, onko henkilöllä voimavaroja määritellä avun sisältöä ja toteutustapaa. Raja on liian epäselvä ja johtaa suurella todennäköisyydellä asiakkaiden eriarvoiseen kohteluun. Maakunnan tulee tukea asiakasta riittävästi avun sisällön ja toteutustavan määrittelyssä. Riittävää pitäisi olla, että asiakkaalla on kyky maakunnan tukemana tähän.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalle pitää antaa myös aina vaihtoehdoksi palveluiden tuottaminen maakunnan järjestämänä. Mikäli asiakas ei palveluseteliä halua valita, ei sitä tulisi tälle myöskään pakottaa.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

-

Kohdassa ”Maakunnan on tarpeen mukaan neuvottava ja autettava vammaista henkilöä työnantajan oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa.” tulisi ”tarpeen mukaan” poistaa. Työnantajavelvoitteesta tulisi opastaa aina, ellei henkilö ole aikaisemmin toiminut työnantajana.

Työnantajamallissa ongelmana on, että työnantajana toimiminen voi olla avustettavalle erittäin haastavaa. Työnantajana toimimiseen sisältyy myös huomattavia taloudellisia riskejä esimerkiksi silloin, milloin avustaja mahdollisesti riitauttaa avustettavan tekemän työsuhteen päättämispäätöksen. Lakiin olisikin kirjattava avustettavan oikeus päättää avustajan työsuhte (työsopimuslain estämättä) irtisanomalla aina henkilöstä johtuvista syistä, ellei työsuhteen päättäminen johdu epäasiallisista (kuten syrjivistä) syistä.

Maakunnan on myös ennen suostumuksen kirjaamista selvitettävä avustettavalle työnantajana toimimisen riskeistä, sekä avustettavan velvollisuudesta huolehtia avustajan lakisäätteistä vakuutuksista, vuosilomista, työterveyshuollosta, työaikalainsäädännöstä sekä työsuhteen päättymiseen ja päättämiseen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista sekä näihin liittyvistä taloudellisista riskeistä.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

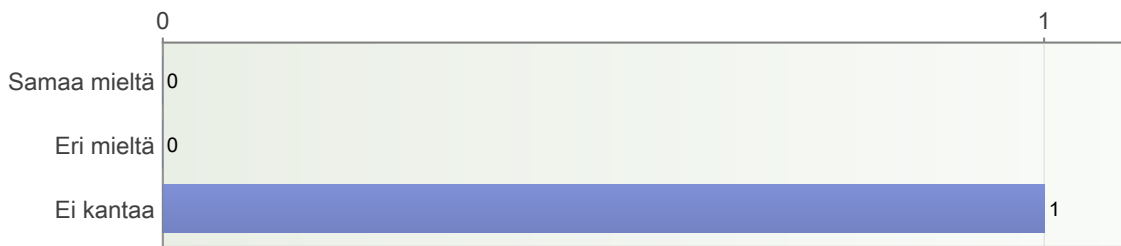
31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Rinnekoti-Säätiö on huolissaan siitä, että kehitysvammaisten henkilöiden kotona asumista lain mukaan järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella. Kehitysvammaisten henkilöiden erityispiirteet ja tarpeet voivat jäädä huomioimatta, jolloin yhdenvertaisuus ei toteudu.

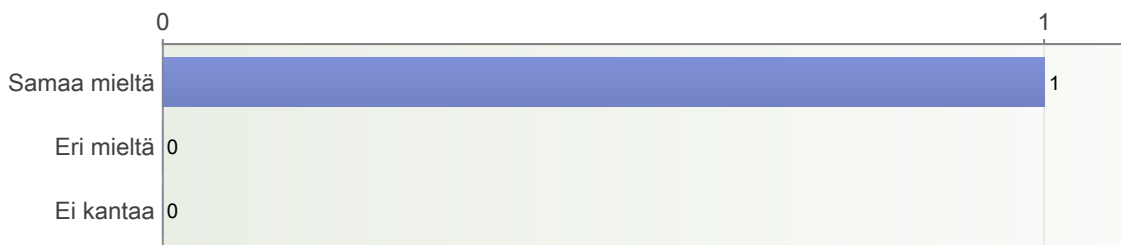
32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

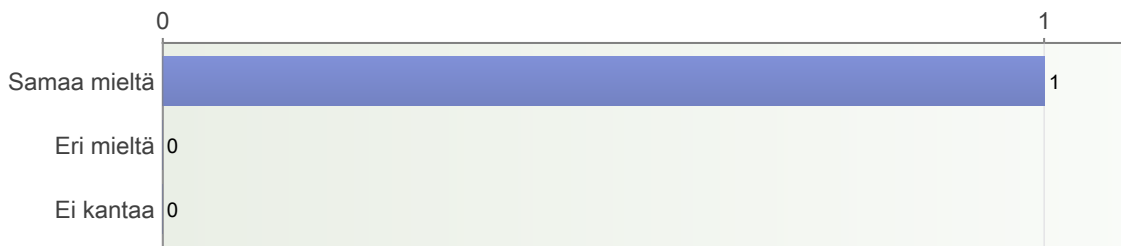
34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

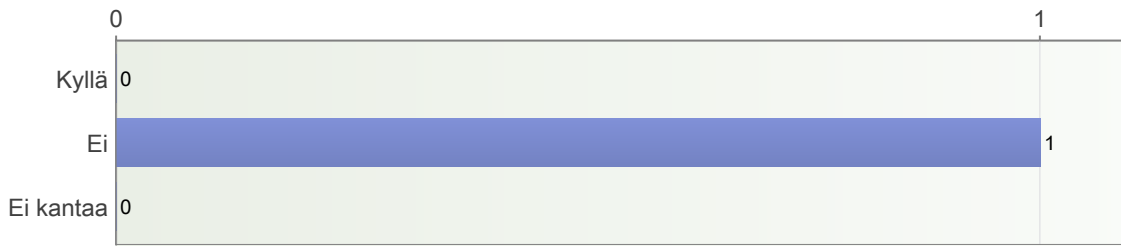
37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Huolimatta siitä, onko kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi vammaisen vai ei, tulee hänen palvelunsa järjestää lastensuojelulain nojalla, ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Ei ole tarkoituksenmukaista, että maakunnalla on esitetyn lain 26 §:n mukaisesti kolme vuotta aikaa periä asiakkaalta tälle muun lain nojalla maksettavaa korvausta, kun asiakkaan oikeus asunnon muutostöihin lakkaa kuudessa kuukaudessa. Asiakas tarvitsee yleisesti ottaen maakuntaa enemmän suojaa, jolloin esitetty takaraja tulisi olla 14 §:ssä sama kolme vuotta.

40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

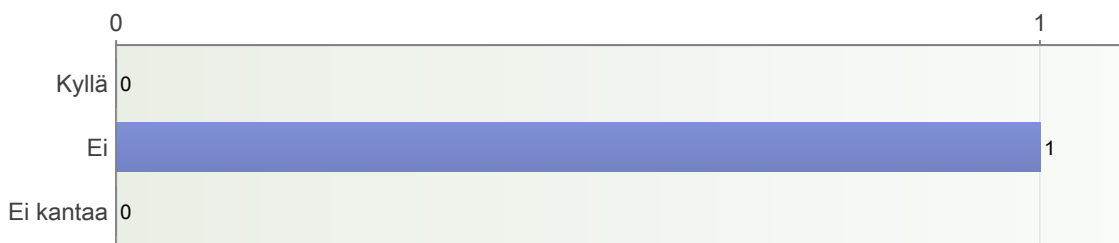
- Sosiaalihoitolain 19 §:ssä ei ole vastaavaa edellytystä asiakassuunnitelmaan kirjaamisesta palveluiden käytön edellytyksenä.

Ei liene tarkoituksenmukaista, esitetyn lain soveltamisalan toissijaisuus huomioiden, että pääasiallisen lain soveltamiskriteerit ovat väljempää kuin toissijaisessa erityislaissa. Vammaisuuden perusteella järjestettävien erityispalveluiden tulisi toimia soveltamisalansa puolesta ”perälautana”. Nyt se on kuitenkin sosiaalihoitolakia tiukempi, kun lyhytaikainen huolenpito edellyttää mainintaa asiakassuunnitelmassa.

Välttämätön on tässäkin kohdassa hyvin tulkinnan varainen termi. Viranhaltijalle jää liian suuri harkintavalta lyhytaikaisen huolenpidon myöntämisessä.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Ei ole tarkoituksenmukaista kieltää vammaiselta henkilöltä esitetyn lain 16 §:n mukaista päivätoiminta silloin kun tämän toimeentulo perustuu pääosin vanhuuseläkkeeseen. Jo lain soveltamisala (2 §) estää lain soveltamisen ja päivätoiminnan silloin, kun henkilön avun tai tuen tarve johtuu pääasiassa tämän korkeasta iästä

Tämä lakiluonnoksen kohta vaarantaa kehitysvammaisten henkilöiden päiväaikaisen toiminnan saamista, ja siten edesauttaa toimintakyvyn ennen aikaista heikkenemistä, riittävien, tavoitteellisten ja tarkoituksenmukaisten ennaltaehkäisevien palveluiden mahdollisesti jäädessä pois tai korvautuessa peruspalveluilla.

Esitetty laki mahdollistaa ristiriitaisen tulkinnan, jonka mukaan henkilö ei olisi oikeutettu lain tarkoittamaan päivätoimintaan, koska tämän toimeentulo perustuu pääasiassa vanhuuseläkkeeseen, mutta jonka avun tai tuen tarve ei kuitenkaan johdu pääasiassa tämän korkeasta iästä.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Rinnekoti kannattaa lähtökohtaisesti kehitysvammalain ja vammaispalvelulain yhdistämistä.
 - 1.Lakiesityksessä on merkittäviä puutteita.
 - 2.Lakiesitys heikentää merkittävästi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kehitysvammaisten henkilöiden asemaa ja palveluita.
 - 3.Laki ei riittävästi huomioi sellaisten henkilöiden tarpeita, joilla on kommunikaatio vaikeuksia.
 - 4.Koska muu uusi sote-lainsäädäntö on vielä laatimatta, vammaisten henkilöiden asemaa koko uudistuksen jälkeen koko sote-palvelukentässä on mahdoton hahmottaa, ja siten vammaispalvelulain soveltamisen arviointi tämän esityksen pohjalta on mahdotonta. Laki on kirjoitettu niin ”ympäripyöreästi ja väljästi”, että se merkittävästi heikentäisi vammaisten henkilöiden palvelun saantia verrattuna nykyiseen, mikä sekään ei takaa riittävällä tavalla YK:n vammaissopimuksen asettamia vaatimuksia.
 - 5.Lakiesitys heikentää merkittävästi kehitysvammaisten ihmisten asemaa asumisen, henkilökohtaisen avun sekä työllistymistä tukevaa toiminnan sekä tulkkauspalveluiden käyttäjinä.
 - 6.Rinnekoti toivoo, että hallitus jatkaisi lain valmistelutyötä.

Kyselyssä ei ollut erillistä kohtaa luonnoksen 7§:n sisältöä koskeville kommenteille, joten ne on kirjattu tähän:
7 §

Yleisperusteluiden sivulla 2. mainitaan, että maakunnalla olisi velvollisuus järjestää henkilön osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä välttämätöntä huolenpitoa turvaavat palvelut pääosin myönnettyistä määrärahoista riippumatta. Vammaisuuden perusteella järjestettävien erityispalveluiden luonnoksen 2 luvun 7 §:n 2. momentin ulkoasun perusteella ei ole kuitenkaan täysin selvää, kuuluuko maakunnan järjestää kyseisen 7 §:n 1. momentissa luetellut palvelut aina määrärahoista riippumatta.

Tämä epäselvyys laissa voidaan poistaa kirjaamalla lakiin selvästi erikseen mitkä palvelut ovat määrärahoista riippuvaisia ja mitkä määrärahoista riippumattomia. Lain tavoitteiden toteutumisen kannalta yleisperusteluissa sivulla 2. mainitut henkilön osallisuus, yhdenvertaisuus ja välttämätön huolenpito on ehdottomasti järjestettävä aina myönnettyistä määrärahoista riippumatta.

Mikäli palvelut järjestetään valinnanvapauslain säädösten mukaisesti esimerkiksi henkilökohtaista budjettia hyödyntäen, tulee henkilökohtaisen budjetin muuttua asiakkaan mahdollisesti kehittyvien palvelutarpeiden mukaisesti. Valinnanvapauslain mukaista henkilökohtaista budjettia tai asiakasseteliä tuleekin voida tarkistaa milloin hyvänsä mikäli asiakkaan tarpeissa tapahtuu muutoksia.